

PRESENTACIÓ REVISTA DUODA, 42

Teologia dels sentits/ Teología de los sentidos

Centre de Cultura de Dones Francesca Bonnemaison LA BONNE,

22 d'octubre de 2012

PATRICIA MARTINEZ ÁLVAREZ

diu la Teresa Forcades que la **teologia feminista** és una teologia crítica i que el **pensament crític** neix sempre d'una experiència de **contradicció**.

vaig donar per descomptat, quan em van oferir presentar el número 42 de la Revista Duoda, titulat "la teologia dels sentits", que els textos i jo mateixa, avui, parlariem des d'un lloc que moltes anomenem "**feminista**". en tot cas, tinc la vivència que la Revista Duoda és **un lloc teològic**: a mi m'agrada, quan parlo d'allò diví, parlar de transcendència, de quelcom que em porta més enllà, tot anomenant-me. la vida, a mi, m'atrapa sovint: acompanyo a créixer la meva filla, treballo a la universitat i a un altre lloc i visc, bàsicament, de les certeses que sento. cada cop, però, que vaig a les reunions del grup de recerca de Duoda o que obro la nova revista, m'aturo i em neix la necessitat de **fer pensament** d'allò que visc, en diàleg amb allò que diuen les dones que parlen i que hi escriuen. em neix la necessitat d'agafar el llapis, d'apuntar paraules, de buscar en més llibres. deu ser semblant, això que dic, a allò que diu la Teresa Forcades quan parla del "pensament crític".

em falta, per a fer l'apropament amb allò que ella diu, la peça de la "contradicció".

en començar a pensar què diria aquesta nit vaig decidir que intentaria teixir allò que em diguessin de més rellevant els textos de la revista amb allò de més rellevant que visc ara, avui, aquests dies. de fet, només obrir la revista i començar a llegir l'article de la Núria Jornet hi vaig trobar una idea que m'agradava per a parlar avui: el sentit de la paraula "sentits". la revista es titula "la teologia dels sentits" i la Núria es pregunta, parlant de diferents dones a la història, sobre el sentit que devien donar homes i dones a alguns gestos fets per dones en el passat, com el de Maria de Castella intentant posar pau entre els regnes de Castella i el catalanoaragonès.

quan llegia aquest fragment em vaig dir a mi mateixa "no la van entendre".

i de seguida em va venir al cap una conversa, sobre la llibertat femenina en la història i l'experiència de culpa en el dia a dia de la maternitat, que havia tingut feia uns dies amb un amic sociòleg. el meu amic va interpretar la història del món amb una frase: els condicionants socials i el seu pes. quan vaig explicar-li una mica més què volia dir jo, què vivia jo i com posava en la nostra conversa la idea de "culpa" en el dia a dia de la

maternitat, el meu amic es va quedar callat. el meu sentit, el sentit que jo dono a “la culpa”, en la conversa amb el meu amic, quedava ofegat sota la seva teoria sociològica i, alhora, la seva teoria sociològica es quedava muda davant el meu sentit.

la Núria Jornet anomena, en el seu text, el fet fundant de ser dones historiadores les que ens mirem el passat: nosaltres i el sentit que donem al món, a les dones que ens mirem del passat, estem en el pensament que elaborem sobre elles. no us passa, a vosaltres, que quan llegiu allò que els cronistes expliquen d’elles, aixequen la cella i penseu “vols dir que va ser així, com ell diu?”.

amb el present, a mi, em passa constantment el mateix: sempre penso que els sentits que dono al món s’entenen més amb els sentits que hi donen altres dones.

jo vaig estudiar teologia, durant tres anys, al carrer diputació, al local del seminari de Barcelona. no n’he fet mai, de teologia, perquè sempre m’ha interessat més pensar les dones que han sentit allò diví en la seva vida i saber què en deien. com a historiadora m’ha interessat sempre conèixer què havien deixat dit algunes dones que van viure fa molts anys, de la seva experiència divina, a través de la paraula escrita. tot això que a mi m’agrada i que faig m’ha quedat sempre lluny de la possibilitat de dir que faig “teologia”. he pensat sempre, això sí, que en el lloc teològic de les dones em sento bé.

segueixo, ara que he parlat una mica més, sense trobar la peça de la “contradicció” de la que parla la Teresa Forcades quan diu que el pensament crític neix sempre d’aquesta i diu que la teologia feminista és pensament crític. el meu pensament sobre el que és o no la teologia té a veure amb el sentit que jo dono a la teologia, o amb el sentit que no m’interessa donar a la “teologia” i, de moment, em quedo amb “el lloc teològic”: m’agrada, i molt, entretenir-me en conèixer a què han dit “déu” les dones i del que elles m’expliquen, i del que jo mateixa visc de la divinitat en dic “lloc teològic”: és el lloc dels meus i dels sentits de moltes altres dones.

ara vull anar més enllà, perquè el que he llegit en els textos de la revista i allò que jo visc m’han fet pensar en la divinitat com allò que **limita** amb mi. la idea del límit, a més, em connecta amb la de la **transcendència**. la idea inicial de límit que t’explica, diferent a la idea de límit que no et deixa ser, l’he tret de la Mabel Moraña quan parla de les guerres frontereres del segle XIX a l’Amèrica Llatina i explica el sentit de l’escriptura femenina en aquell context en el seu llibre “la escriptura del límit”.

divendres (fa tres dies) vaig conèixer personalment la Teresa Forcades. jo visc en aquest barri, la meua filla els divendres a la tarda aprèn cançons i balls catalans a l’Esbart Català de dansaires i la Teresa Forcades parlava, convidada pel Casal Lambda, a tres carrers d’on jo deixava la meua filla. tinc una amiga (d’aquelles que les monges del món medieval i també de l’anomenat món modern haurien pogut anomenar “la més amiga”) que és, com jo, mare lesbiana. totes dues constituïm famílies monoparentals,

les dues portem les nenes a la mateixa escola i ella, vés per on, havia estudiat medicina amb la Teresa Forcades.

vam deixar les nenes, vam anar al Casal Lambda i quan anàvem cap el local on parlava la Teresa Forcades ens la vam creuar per les escales. la Teresa i la meva amiga es van saludar i la meva amiga em va presentar la monja benedictina: no vaig gosar dir-li que tinc, al meu racó de treball, al Parlament de Catalunya, dues fotos seves penjades davant el meu ordinador.

la sala on la gent esperava que la Teresa Forcades parlés estava plena i plena de gent. de fet molta gent no hi va poder entrar: nosaltres dues, la meva amiga i jo, sabíem que només la sentiríem parlar una estoneta perquè havíem d'anar a buscar les nenes a l'esbart.

el presentador, que va donar-li la paraula amb un "ara és el teu torn" (és fort convidar algú perquè parli, i presentar-la donant-li permís perquè parli!) va fer anàlisi teològica d'algun text que no recordo i va acabar plantejant-li una pregunta que buscava solució absoluta a la Teresa Forcades: li va preguntar, abans de dir-li que "ja podia respondre", bàsicament, que què havien de fer les persones gais i lesbianes amb els textos sagrats, quan han passat part de la vida escoltant que aquests mateixos textos les condemnaven.

la Teresa Forcades va començar dient que els quatre evangelis ens expliquen coses diferents: però no que ens expliquen diferents moments de la vida de Jesús, sinó diferents de diferents: un diu que Jesús va néixer a Jerusalem i l'altre que a Betlem!. jo em vaig entretenir a fer-li una foto i quan vaig tornar a connectar-me amb el que ella deia vaig sentir que explicava que la comunitat cristiana era reconeguda com a ramat d'ovelles i que ser ovelles, en principi, no és quelcom que agradi. i va seguir dient: el primer és quedar-nos amb les ovelles, no negar-les, després ja veurem què en fem, de les ovelles.

vaig començar a sortir de la sala, després d'aquelles paraules de la Teresa Forcades, i vaig pensar: ens ha dit que el primer que hem de fer és no negar les coses que són, les que hi són. que la realitat hi és i que el que cal és donar-li forma pròpia: sentit propi, però no negar-les.

crec que a hores d'ara ja he resolt el trencaclosques: el de la **teologia feminista** de la que parla la Teresa Forcades, que és **pensament crític**, i la **contradicció** en la que neix el pensament crític. ja tinc tots els elements: la contradicció la poso entre el límit que nega i el límit que no nega. hi ha una teologia que parla d'un déu que no deixa anar més enllà, que nega. i hi ha una teologia que parla i experimenta la divinitat com aquell espai en el qual el meu límit és la manera de dir-me en la transcendència.

a hores d'ara hauria d'explicar-vos què és per mi "la divinitat".

la divinitat és la llibertat d'altres dones i la meva. i la manera en què la divinitat es fa cos en la meva experiència, i em limita portant-me més enllà, és l'amor.

en el text de Carla Lonzi, dins la revista, vaig trobar una idea que podia teixir amb tot això de què us he parlat fins aquí: l'autora explica que de petita, i després, tenia l'afició de llegir llibres espirituals de dones. que llegia les seves vides i les narracions de les seves experiències religioses i místiques. Lonzi explica que, aquelles lectures, que a tothom resultaven alienes en el seu entorn, a ella l'ajudaven a pensar-se. a la tercera o quarta pàgina del seu article l'autora diu que, vivint en un context de dones casades, havia observat que moltes dones "acabaven oblidant-se de sí o queien en l'auto-anul·lació". ha estat molt usat el tòpic que les dones religioses s'han negat a sí mateixes. Carla Lonzi parla, segurament, d'aquelles dones que han viscut la relació amb la divinitat en un lloc teològic en què déu ha estat la possibilitat de dir-se, d'anar més enllà, de no negar-se: jo aquí hi trobo la idea de límit que no nega. l'experiència de relació amb allò diví com a possibilitat de mirar-se a sí mateixes de moltes dones.

la nit de la Teresa Forcades, vull dir la de divendres, la meva amiga i jo, i la filla de cada una, vam acabar al voltant d'una taula amb més dones i criatures que anaven i tornaven. al cap d'una estona parlàvem de l'amor i al cap d'una altra estona havia aparegut la idea del límit com aquell espai que conté, sense marge per a deixar-se dir. aquest cop no hi havia el meu amic sociòleg però "el context social" explicava moltes coses. quasi bé totes les dones d'aquella nit, que parlaven del pes del context social, comparteixen la seva vida amb homes: el context social i el manteniment de la relació, en el desamor, ja, les conté, ens explicaven amb altres paraules. les conté en moltes coses, això sí, i moltes d'elles bones.

hi va haver un gest que a la meva amiga i a mi ens ha fet trucar-nos més d'un cop aquest cap de setmana per a mirar d'entendre què va passar: una de les dones, mentre parlàvem totes, va demanar un petó per a "provar" com devia ser fer-se un petó amb una altra dona.

(...) [he posat un parèntesi tancant uns punts suspensius en aquest moment del meu text]

jo crec que aquella dona buscava un límit per a dir-se, lluny del límit que nega.

torno a la Revista Duoda: Wanda Tommasi escriu, parlant de la vida i l'escriptura d'Etty Hillesum que aquesta "usa la inteligencia del corazón para aprender el arte del dolor" i afegeix "cuerpo y alma son inseparables y, en nombre de esta convicción que inicialmente le transmitió su maestro y amante, en un determinado momento Etty rechaza la vía de la ascesis que él le propone y quiere mantener juntas espiritualidad y sexualidad, cuerpo y alma, de un modo que ella siente perfectamente acorde con su diferencia femenina"

això que diu Wanda Tommasi de l'Etty Hillesum se sembla a allò que va dir divendres la Teresa Forcades, quan deia que de la realitat ja veurem què en fem, però que l'hem d'acollir i no negar-la, i se sembla, també, a la idea que plantejo del límit que et porta més enllà: la divinitat. i les dues situacions, la Teresa Forcades parlant de no negar, la Wanda Tommasi explicant que l'Etty Hillesum va optar per a mantenir juntes espiritualitat i sexualitat, cos i ànima, a mi em fan pensar en la senyora que, divendres a

la nit, buscava un petó en una altra senyora per veure si en podia fer teologia: la teologia dels sentits. la de viure un límit que ens permet anomenar-nos i explicar-nos. en aquell escenari, us he de dir, jo no hi vaig veure el meu amor: allò que us deia abans de l'amor com a llibertat i la llibertat com a divinitat per a fer-nos un lloc teològic.

tot plegat em fa pensar en com vivim les dones allò que passa fora de nosaltres i allò que és més enllà de nosaltres: la "teologia" deu ser allò que pensa Déu com quelcom que està per sobre d'un (he dit "un") per a contenir-lo. la teologia feminista deu ser allò que viu déu com un espai en el qual jo hi sóc, que em limita perquè és un lloc en el que em faig, em dic, em toco i em somric o em ploro. penso que avui moltes dones podem triar quina teologia fem i em pregunto, alhora, què fa que moltes dones busquin un límit que les contingui.

L'article de Rosetta Stella es titula "ir al lugar de donde todos huyen (para una posible teología de los sentidos) i l'autora diu, en el seu article: "todas las prácticas de aproximación a Dios son similares: recluirse, excluirse del mundo, silenciarse, meditar, rezar siguiendo formulas repetidas como mantras orientales... todas estas prácticas tienen como elemento de partida imprescindible la sustracción de sí para dejar espacio a lo otro que no se limite al propio sí"

ara dedicaria algunes línies més a intentar pensar si aquesta és la teologia o la teologia dels sentits, la que a mi em sembla la teologia feminista: la idea de la "sustracción de sí" em resulta un fil que no sé com cosir, en això de què us he parlat, perquè he estat sostenint la idea, al llarg d'aquests minuts, que la divinitat és l'espai de la llibertat en el qual jo hi sóc sense negar-me. segurament l'assimilació que faig entre "sustracción de sí" i "negar-me és imperfecta, però deixo el fil sobre el teixit.

he deixat quasi pel final el text de Mireia Vidal Quintero, tot i que no és l'últim en la revista, dins el monogràfic. l'he deixat pel final perquè m'ha resultat molt còmoda, per a acabar, una frase que ella fa servir quan, en acabar el seu text, després d'haver parlat de mística, de salvació i de la justificació que ella va aprendre primer de Luter, l'autora enuncia una "veritat fonamental" (així l'anomena ella) i diu: "no hi ha teologia sense cos". Mireia Vidal no diu que enuncia una "veritat absoluta": poques dones han dit "absolut" a res que no fos l'amor, en la història. i jo, com Mireia Vidal Quintero, penso que no hi ha teologia sense cos però penso, també, que aquest és el sentit que jo dono al lloc teològic en el que em fa bé ser-hi.

com quan un conte acaba podria acabar dient "i conte explicat, conte acabat" transmetent-vos a totes la idea que tenim quan ens expliquen un conte o el llegim: que al conte encara li falta el sentit que cada una li vulgui donar.

jo vull acabar llegint un fragment del poema 66 de l'Emily Dickinson, publicat en aquest número de la Revista Duoda:

"Ella hace una señal, y comienzan los bosques-

Ella alza la cabeza, y empieza todo-

Ciertamente, en un país así

Yo no había estado nunca!-“